

**ÚSTAV ETNOLOGIE FILOZOFICKÉ FAKULTY UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE,
oddělení kulturologie**

Autor práce: Mgr. Zuzana Dudová

Název práce: Využití efektů veřejných kulturních služeb v rozvojových strategiích měst

Školitel práce: PhDr. Mgr. Lenka Opletalová, Ph.D.

Oponent práce: PhDr. Markéta Poláková, Ph.D.

POSUDEK OPONENTA DISERTAČNÍ PRÁCE

TÉMA PRÁCE:

Mgr. Zuzana Dudová se ve své disertační práci zaměřuje na analýzu míry využití veřejných služeb v rozvojových strategiích měst, konkrétně pak měst Český Krumlov, Velké Meziříčí a Blatná. Zvláštní pozornost pak autorka věnuje identifikaci možných neekonomických přínosů veřejných kulturních služeb a význam přínosu tohoto typu služeb pro sledovaná města. Jedná se o disertační práci, která využívá jak teoretických poznatků, tak vlastních analýz. Autorka se zaměřuje na prezentaci existujících teoretických přístupů k řešení problematiky evaluace veřejných kulturních služeb v kontextu strategického řízení a plánování kultury v rámci samospráv v České republice. V analytické části práce pak podrobněji rozebírá význam kultury a kulturních služeb v koncepčních a strategických dokumentech ve sledovaných městech, v nichž probíhal probíhal pod záštitou katedry kulturologie dlouhodobý výzkum v oblasti kultury. Vedle toho autorka také přináší podrobnou rešerši koncepčních a strategických dokumentů na krajské a národní úrovni, ale také u vybraných kulturních příspěvkových organizací. Přínosem práce je detailní zpracování poznatků o kulturní politice na úrovni městské, krajské i národní, ale také zejména části, které se zabývají otázkou neekonomický přínosů účasti na kultuře a indikátorů měření kultury. Téma kulturní politiky je v posledních letech v českém prostředí velice aktuální. V rámci programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI) bylo řešeno několik projektů, které se touto oblastí zabývalo. Autorka předkládané disertační práce pak vycházela zejména z poznatků projektu "Vytvoření a ověření mechanismů evaluace veřejných kulturních služeb" řešeného na Ústavu etnologie FF UK. Práce je přínosným doplněním k dosavadním studiím, které se oblasti kulturní politiky dotýkají.

KONCEPCE PRÁCE A NAPLNĚNÍ STANOVENÝCH CÍLŮ:

Práce je strukturovaná logicky a přehledně. Mimo úvod a závěr je práce rozdělena na část teoretickou, která je tvořena osmi kapitolami, a část analytickou o pěti kapitolách. V úvodní první kapitole autorka nejprve přináší rešerši existujících přístupů k řešení dané problematiky, a to zejména v českém prostředí. V následující kapitole Mgr. Dudová definuje pojmy, které jsou pro ni v rámci disertační práce klíčové - jedná se zejména o pojmy kultura, lokální kultura, sociokulturní potenciál, rozvojové adaptační strategie lokalit a kulturní změna. Poté se dostává k samotnému konceptu veřejných kulturních služeb. V této kapitole autorka vychází zejména z kapitoly Josefa Žáka *Veřejné kulturní služby* publikované v knize *Lokální funkce kultury. Teoreticko metodologická východiska evaluace kulturních služeb* (Hubáček a kol. 2015) a podrobně popisuje všechny oblasti veřejných kulturních služeb. V šesté kapitole autorka definuje kulturní politiku a faktory, které mají vliv na její podobu, a následně se v kapitole sedmé zabývá strategickým řízením a plánováním kultury. Vedle obecných definic strategického řízení a plánování se pak zabývá specifickou situací v České republice. V předposlední kapitole teoretické části práce autorka rozebírá neekonomické přínosy kulturní participace a podrobně rozepisuje přínosy individuální ve smyslu osobního rozvoje i přínosy kolektivní ve smyslu podpory rozvoje komunit. Téma přínosu participace na kultuře (a vůbec sociálních dopadů kultury) rezonuje v západní společnosti již po nějakou dobu. Zejména v 90. letech vznikalo několik studií ve Velké Británii, USA i Austrálii. V českém prostředí se toto téma spíše prozatím opatrně otevírá (zejména s ohledem na možné měření těchto přínosů), nicméně neekonomické přínosy kultury zdůrazňují i poslední dvě státní kulturní politiky. Autorka vychází zejména z publikace na Francoise Matarossa, který je v českém prostředí poměrně známý a citovaný. Částečně uvádí i myšlenky Holdena, Reevese a Stanleyho. K celkovému doplnění by bylo vhodné zmínit studie i dalších autorů, kteří přínosy kulturní participace zdůrazňují (např. Sterna a Seiferta [1994], Williamse [1996] či Laundryho [2008]). Zároveň mi zde ale chybí určité kritické zhodnocení a diskuse o efektivitě měření přínosů kulturní participace (např. studie Belfiore and Benett, 2007) a také některé studie/příklady z českého prostředí - např. Müllerová et al. v publikaci *Umělci pro společnost: příklady kulturních projektů v oblasti sociální inkluze* (2010) otevírá téma kultury a umění jako nástroje integrace sociálně vyloučených skupin a jednotlivců do společnosti. Problematikou sociálních dopadů kultury a umění se také zabývali např. Tomanová a Kašpárek (2014). Poslední kapitola teoretické části práce, kterou považuji za velice zdařeně zpracovanou, je věnována indikátorům přínosů kultury, které právě mají přispět k poznání, do jaké míry přinášejí veřejné kulturní služby cílovým skupinám aspirované přínosy.

Analytickou část disertační práce autorka otevírá kapitolou věnovanou porovnání posledních dvou státních kulturních politik z hlediska deklarovaných přínosů kulturních služeb. Oba dokumenty podrobuje disertantka detailní analýze a kritice. V aktuálním dokumentu státní kulturní politiky pak spatřuje “jasně znatelný posun chápání významu v oblasti kultury” (str. 96) a obecně celkový posun ve vnímání potřeby podpory této oblasti. Zároveň však konstatuje, že klíčovým aktuálním problémem stále zůstává absence kvalitativních indikátorů, kterými je možné úspěchy konkrétních přínosů veřejných kulturních služeb měřit. V následující kapitole autorka prezentuje rešerši koncepčních materiálů vybraných příspěvkových organizací zřizovaných MK ČR, konkrétně pak Národního muzea, Technického muzea a Uměleckoprůmyslového muzea v Praze. Dokumenty autorka pečlivě rozebírá a kriticky hodnotí, nicméně mi v závěru chybí nějaké srovnání a shrnutí a celkové vyhodnocení současného stavu koncepcí u těchto tří příspěvkových organizací. Podobné shrnutí a porovnání mi bohužel chybí i u kapitoly následující (Rešerše krajských koncepčních dokumentů z hlediska deklarovaných přínosů kulturních služeb, možnosti jejich monitoringu a vyhodnocování). Ve dvanácté kapitole se disertantka dostává k rešerši koncepčních materiálů tří vybraných měst (Český Krumlov, Blatná, Velké Meziříčí), v nichž probíhal výzkum nejen v rámci posledního projektu NAKI řešeného Ústavem etnologie, ale již od devadesátých let v rámci aplikovaného výzkumu realizovaného na katedře teorie kultury. Na rozdíl od předchozích kapitol zde nechybí potřebné shrnutí a porovnání aktuálních koncepcí. Závěrečná kapitola analytické části práce je věnována důkladné analýze přínosů veřejných kulturních služeb ve vybraných městech. Zde autorka čerpá z konkrétních zjištění realizovaného výzkumného šetření v rámci projektu NAKI. Názory poskytovatelů a podporovatelů veřejných kulturních služeb doplňuje o výsledky dotazníkového šetření u obyvatel sledovaných měst (dospělých obyvatel i mládeže). Jak v závěru konstatuje autorka “plánování a realizace kultury, kulturních služeb na úrovni (těchto) měst (...) představuje jedinečný způsob lokálních společností, jak uspokojovat potřeby obyvatel vlastními prostředky z vlastních zdrojů” (str. 170). Na sledovaných městech je bez pochyby znát dlouhodobá úzká spolupráce s vědecko-výzkumnou organizací - tedy jednak dlouhodobé rezonování tématu kultury a kulturních služeb v jejich lokálním životě, ale i obecně větší ochota a otevřenost k novým přístupům. Přesto je na úrovni státní, krajské i městské míra využívání veřejných kulturních služeb pro rozvoj lokalit v českém prostředí stále velice nízká, což dokazuje předkládaná disertační práce. Podle mého názoru se v českém prostředí pořád hledá cesta, jak pracovat se západními trendy v oblasti kulturní politiky - přes směry kreativních průmyslů, kulturních plánování či sledování sociálních dopadů kultury. Do jisté míry zde může hrát roli určitá skepse vůči tomu, co mohou tyto směry přinést, zda to nebude zbytečná ztráta času, která nepovede k žádnému výsledku, či naopak

nepovede ke svazování svobodné sféry kulturního života. Autorka v závěru také poukazuje na specifikum a složitost strategického plánování na úrovni měst, kdy “proces formulace a realizace kulturní politiky na této lokální úrovni může být ovlivněn jak osobními vztahy mezi jednotlivými aktéry, zaběhnutým způsobem dosavadního fungování systému podpory veřejných kulturních služeb, tak např. délkou volebního období působení politického zastoupení a změnami v personálním obsazení zainteresovaných orgánů a skupin v rámci vedení města a městského orgánu” (str. 172). Jako doporučení do budoucnosti disertantka navrhuje kromě vytvoření metod monitoringu a evaluace také důkladnou analýzu potřeb konkrétních cílových skupin uživatelů, zapojování obyvatel do procesu kulturního plánování či předávání zkušeností v rámci partnerství se zahraničními městy.

Disertační práci považuji za velice precizně a zdařile zpracovanou. Autorka prokázala široký rozhled v dané tematice, o čemž také svědčí množství citovaných pramenů. Přínos práce vnímám v rovině užitečné přehledové příručky pro městské a krajské pracovníky v oblasti kultury, kterým rozhodně poskytne všechny potřebné informace a rozhled v dané problematice. Oceňuji, že autorka otevírá téma neekonomických přínosů kultury, kterému je podle mého názoru vhodné věnovat v budoucích letech pozornost nejen na úrovni aplikovaného výzkumu, ale i v rámci projektů výzkumu základního. V práci mi chybí, že autorka v úvodu uceleně neprezentuje konkrétní výzkumné otázky, hypotézy a cíle, které chce nad obecný rámec projektu řešeného na Ústavu etnologie FF UK ve své disertační práci rozvíjet. Chybí mi také určitá kritická reflexe prezentovaných teoretických přístupů, které se věnují tématu neekonomických přínosů kulturní participace.

FORMÁLNÍ STRÁNKA PRÁCE:

Text je v rozsahu odpovídajícím požadavku na disertační práci. Práce je psaná čtivým a erudovaným jazykem, text je logicky a přehledně uspořádán, autorka pracuje s citacemi a odkazy v pořádku. Svou orientaci v tématu, které si zvolila pro svou disertační práci, dokládá Mgr. Dudová širokým spektrem použité odborné literatury, se kterou kriticky pracuje. Práce má výtečnou jazykovou úroveň. Trochu rušivě mohou působit rozsáhlé citace pod čarou, které by v některých případech mohly být v samotném textu práce.

OTÁZKY K OBHAJOBĚ:

- 1) Autorka ukázala, že neekonomické přínosy kulturní participace lze reflektovat v několika oblastech. Na kolik jsou přínosy kulturní participace podle názoru autorky skutečně relevantní a v kterých oblastech mohou rezonovat nejvíce? Může uvést nějaké konkrétní příklady?

2) Dále bych prosila, aby autorka v rámci obhajoby shrnula, co z hlediska veřejných kulturních služeb chybí v koncepčních dokumentech na státní a krajské úrovni a rozvést, jakými opatřeními by se mohl současný stav posunout.

CELKOVÉ HODNOCENÍ:

Obecně je možné konstatovat, že práce splňuje požadavky kladené na disertační práci. Autorka k vytyčeným cílům své práce zvolila vhodnou metodiku zpracování a při zpracování práce prokázala vysoké teoretické zázemí, široký rozhled v dané tématice, zároveň i schopnost kritické reflexe. Práci doporučuji k obhajobě s návrhem klasifikace prospěla.

V Praze 1. 10. 2016

PhDr. Markéta Poláková, Ph.D.